

Т.О.Атрощенко
к.пед.наук, доц. кафедри
педагогіки дошкільної та початкової освіти
Мукачівського державного університету
м. Мукачево, Україна

Інтеграція української освіти в міжнародний науково-освітній простір вимагає підготовки керівників закладів освіти у світлі вимог полікультурної освіти. Багатонаціональні колективи відрізняються від однонаціональних груп своєю соціальною організацією, що вимагає від керівників закладів освіти особливих умінь і навичок у здійсненні професійної діяльності. Відповідно, полікультурний принцип є провідним дидактичним принципом у підготовці студентів – майбутніх керівників закладів освіти у вищій школі.

Ключові слова: керівник закладу освіти, крос-культурний менеджмент, полікультурна освіта, полікультурний регіон, толерантність, діалог культур, культура міжнаціонального спілкування.

ПІДГОТОВКА МАЙБУТНІХ КЕРІВНИКІВ ЗАКЛАДІВ ОСВІТИ В УМОВАХ ПОЛІКУЛЬТУРНОГО РЕГІОНУ

Ефективна діяльність сучасних закладів освіти значною мірою залежить від управлінських якостей керівника, його професійної компетентності. Сучасний управлінець повинен бути професійно грамотним, мобільним, конкурентоздатним; уміти аналізувати та використовувати інформацію, генерувати і впроваджувати в практику роботи закладу нові ідеї, розв'язувати управлінські проблеми тощо.

Професійна діяльність керівників закладів освіти в умовах полікультурного регіону має свою специфіку, яка вимагає відповідних знань, умінь і навичок. Відповідно, полікультурна освіта майбутніх керівників є актуальною і визначальною в багатонаціональному суспільстві, оскільки діяльність сучасних закладів освіти спрямована на толерантну взаємодію та співробітництво, створення умов для пізнання культури, світоглядних позицій, звичаїв та традицій членів колективів - представників різних етносів.

Підтримуємо позицію Агадулліна Р., який до основних завдань полікультурної освіти в Україні відносить: глибоке й усебічне опанування

культури рідного народу як обов'язкової умови залучення молоді до інших культур; формування уявлень про розмаїття культур у світі і в нашій країні, розуміння і внутрішнього прийняття рівноправності народів і рівноцінності їхніх культур, виховання позитивного ставлення до культурних відмінностей як чинника поступального розвитку світової цивілізації й самореалізації особистості; створення умов для залучення та інтеграції молоді до культури інших народів, переважно тих, які проживають в Україні; побудову громадянського виховання на основі поліцентричної моделі національної культури, що забезпечує єдність громадянських та етнокультурних інтересів особистості; виховання представників усіх національностей у дусі взаєморозуміння, довіри і толерантності, готовності до позитивного міжетнічного та міжкультурного діалогу; формування й розвиток умінь і навичок взаємодії з носіями інших культур [1, с.24].

Як зазначає Султанова Л.Ю. - орієнтація української системи освіти на загальнокультурний розвиток є однією з пріоритетних позицій: підготовка високопрофесійного спеціаліста і «людини культури», здатної до спілкування і плідної співпраці з людьми різних національностей, віросповідань та культур, до світового споглядання в умовах культурного і національного плюралізму, гуманістичних і демократичних цінностей. Освіта виступає як основний фактор культурного зрушення, оновлення соціально-економічного укладу і всіх аспектів життєдіяльності суспільства [4, с.2].

У процесі освіти людина освоює духовні цінності. Культура виступає передумовою і результатом освіти людини. Оволодіння культурою дає можливість людині не тільки адаптуватися до умов постійно змінюваного соціуму, а й стати здатною до активної діяльності, що дозволяє виходити за межі заданого, розвивати власну суб'єктність і примножувати потенціал світової цивілізації. Освіта є необхідним і важливим фактором розвитку як економіки, політики, культури, так і всього суспільства.

Відт І., визначаючи взаємозалежність культури і освіти, розглядає культуру як систему, зафіксовану в соціо-кодi, що відображає форму свідомості і діяльності суб'єкта в просторі і часі, - говорить про те, що ця система передбачає

наявність підсистеми (сфери освіти), в межах якої проходить процес соціального відтворення шляхом «розпредмечування» смислу соціокоду кожному наступному поколінню. Будучи підсистемою культури, освіта репрезентує в собі ознаки культури, в межах якої вона функціонує і в нормі є «відбитком» або проекцією культури, що її породила [2, с.13].

Науковці основними завданнями підготовки керівних кадрів закладів освіти визначають: забезпечення високого рівня теоретичної і практичної підготовки: поглиблення функціональних знань, відпрацювання навичок і вмінь професійної діяльності, орієнтація на знання нормативно-правових документів про освіту, інструктивно-методичних матеріалів, оволодіння методами управління, проведення педагогічних досліджень, формування організаційних і комунікативних здібностей, спрямування діяльності на розвиток творчого потенціалу, здатності до самоосвіти. Розвиток методичної рефлексії: здатність до постійного самоаналізу, виявлення причин своїх успіхів та невдач, що є обов'язковою умовою професійного самовдосконалення. Знання, які необхідні для виконання управлінської діяльності: законодавчо-нормативні; директивно-методологічні; загальнотеоретичні й методичні; організаційно-педагогічні; управлінські.

Ми вже зазначали, що професійна діяльність керівників закладів освіти в умовах полікультурного регіону має свою специфіку, а отже, вищевказані завдання підготовки керівних кадрів закладів освіти потребують доповнень полікультурного характеру: орієнтація на знання основних структурних елементів полікультурного навчального середовища; знання сутності базових положень крос-культурного менеджменту; обізнаність із сучасними психолого-педагогічними технологіями навчання і виховання в полікультурному навчальному середовищі; сформованість міжетнічної толерантності, розвиток культури міжнаціонального спілкування; уміння попереджувати та вирішувати міжетнічні конфлікти тощо. Ці знання дають можливість керівникам закладів освіти здійснювати власну професійну діяльність на високому рівні, реагувати на

зовнішні та внутрішні чинники полікультурного освітнього середовища, моделювати його відповідно до специфіки закладу освіти.

Одним із важливих показників готовності керівників навчальних закладів до професійної діяльності в полікультурному навчальному середовищі, Одайник С.Ф. вважає знання основних механізмів реалізації державної мовної політики в полікультурному навчальному середовищі. Виходячи з цього, механізми реалізації державної мовної політики в галузі освіти України (за І. Лопушинським) варто розглядати як систему організаційних і правових засобів, методів і стимулів, за допомогою яких державою унормовуються мовні процеси, забезпечується реалізація соціально-економічних правових функцій, тобто державний механізм містить у собі політико-правові, організаційно-управлінські форми й засоби регулювання мовної політики в освітянській сфері. Урахування зазначених аспектів є необхідною умовою діяльності менеджера освіти [3, с.252].

Вважаємо, що методика викладання, в ході підготовки майбутніх керівників закладів освіти у вищій школі, повинна бути пронизана дидактичним принципом полікультурності. Необхідна розробка спеціальних методичних рекомендацій, навчально-методичних посібників, покликаних ознайомити студентів – майбутніх керівників закладів освіти з основними теоретичними та практичними аспектами полікультурної освіти та професійної діяльності в умовах полікультурного регіону.

Ефективність професійної діяльності майбутніх керівників закладів освіти в полікультурному регіоні, на нашу думку, залежить від рівня сформованості у них полікультурної компетентності, критерії та показники якої можна розділити на дві групи: професійні компетентності та компетентності, що відносяться до позапрофесійної сфери життєдіяльності людини. Слід відмітити, що одним із важливих кроків у вирішенні поставленої проблеми є підготовка і залучення до професійної діяльності представників культурних та етнічних «меншин».

The integration of Ukrainian education into the international scientific and educational space requires the training of heads of educational institutions in the light of the requirements of multicultural education. Multinational teams differ from

unicultural groups by their social organization, which requires heads of educational institutions to have special skills and skills in the pursuit of professional activities. Accordingly, the multicultural principle is a leading didactic principle in the training of students - future managers of educational institutions in higher education.

Key words: head of educational institution, cross-cultural management, multicultural education, multicultural region, tolerance, dialogue of cultures, culture of inter-ethnic communication.

ДЖЕРЕЛА

1. Агадуллін Р.Р. Полікультурна освіта: методолого-теоретичний аспект / Р.Р. Агадуллін // Педагогіка і психологія. - 2004. - № 3. - С. 18-29
2. Видт І.Е. Образование как феномен культуры: эволюция образовательных моделей в историко-культурном процессе: автореф. дисс. ... д-ра пед. наук: 13.00.01 «Общая педагогика, история педагогики и образования» / Ирина Евгеньевна Видт. - Тюмень, 2003. - 50 с.
3. Одайник С.Ф. Управління навчальним закладом в умовах полікультурного освітнього середовища /С.Ф. Одайник // Педагогічний альманах. - 2015. - Випуск 25. - С. 249-254.
4. Теоретичні і методичні засади полікультурної освіти викладача вищого навчального закладу: Методичні рекомендації / Укл. Л.Ю. Султанова. – К.: ШООД, 2013. - 48 с.